

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента, завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету Бондаренко Ольги

Сергіївни на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії

в галузі знань 08 Право за спеціальністю «081 Право»

Деменко Карини Едуардівни

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

1. Актуальність обраної теми дисертації

Протистояння України збройній агресії росії в купі із обранням Україною європейського цивілізаційного напрямку розвитку вимагає від нашої держави підвищити ефективність правового регулювання фінансової безпеки держави, в цілому, та валютної політики як одного із засобів її забезпечення, зокрема. Враховуючи кризову ситуацію української економіки, а саме військово-політичні впливи на валютних ринках і ринках капіталу для європейських держав та держав північної Америки, підвищення ефективності правового регулювання валютної політики в Україні відіграє важливу роль у системі державного управління валютної сфери, зокрема, і фінансової безпеки загалом. Ефективне валютне законодавство, яке корелюється із нормами безпекового законодавства дає можливість запобігти безпековим викликам в майбутньому та закладає міцну правову основу для захисту та відновлення економіки України в повоєнний час. Особливої уваги набуває засоби забезпечення національного інтересу у валютній сфері України із одночасним врівноважуванням взаємодії органів державної влади із суб'єктами міжнародних відносин, які мають формуючий вплив на валютну безпеку України. З огляду на вказані обставини, тема обрана для написання дисертації є важливою та актуальною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалась в рамках напрямків досліджень, що затверджені Постановою НАН України від 20.12.2013 р. № 179 «Про основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014-2018 роки» та рекомендацій Ради президентів академій наук України для ВНЗ щодо виконання досліджень за Пріоритетними науковими напрямами досліджень (п. 3.4. Політико-правові науки) та постанови Президії НАН України від 30.01.2019 р. № 30 «Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 роки» (п. 3.4.2 п. 3.4. – Політико-правові науки); основні положення дисертації відповідають пріоритетним напрямам науково-дослідних робіт Сумського державного університету та отримані в рамках реалізації НДР «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів в сучасних умовах трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України» (номер державної реєстрації – 55.15.02-22/24.3Ф-01), що виконується в Навчально-науковому інституті права СумДУ.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Аналіз анотації, тексту дисертації та змісту публікацій Деменко Карини Едуардівни дає можливість зробити висновок про наукову обґрунтованість та достовірність наукових результатів, які були отримані в результаті дисертаційного дослідження. Усі положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтовані, базуються на теоретичних положеннях, нормативно-правовій базі та статистичних даних. Наукові

положення сформульовані таким чином, що дають можливість говорити про досягнення поставленої мети та виконання поставлених в роботі завдань. Такі наукові результати досягнуті за допомогою правильно обраних та комплексно застосованих в дослідженні наукових методах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією з перших спроб удосконалення правового регулювання реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансової безпеки держави. В результаті дослідження сформульовано й обґрунтовано низку нових положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого сталого розвитку організаційно-правових засад реалізації валютної політики як частини національної безпеки України, зокрема: досліджено особливості валютної політики і визначено її як передбачену чинним законодавством діяльність уповноважених державою органів, в компетенцію яких входять повноваження із регулювання публічних фінансових відносин задля мобілізації фінансових ресурсів та їх ефективне використання з метою формування стабільної економіко-соціальної системи та її зростання; виявлено особливості валютної політики як фінансово-правової категорії і визначено її як діяльність уповноважених нею органів із реалізації сукупності економічних, правових та організаційних заходів за допомогою визначених інструментів у сфері валютно-фінансових відносин з метою досягнення визначених тактичних та стратегічних цілей загальної економічної політики держави у сфері валютних відносин; розкрито сутність організаційно-правового забезпечення фінансової безпеки і визначено його як здійснювану, на основі чинного законодавства держави, діяльність створеної системи уповноважених державою органами у сфері фінансової безпеки держави із впорядкування суспільних відносин за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування, а також їх юридичне закріплення, охорона, реалізація та розвиток. Крім того, удосконалено поняття валютної безпеки, яке представлено як стан курсоутворення, що характеризується високою довірою суспільства до

національної грошової одиниці, її стійкістю, що створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках. Наукова новизна також відслідковується у запропонованих до діючого законодавства змінах, зокрема щодо внесення змін до Закону України «Про валюту та валютні операції», а саме, авторка запропонувала доповнити частину 2 статті 3 такими словами «...норми, що погіршують становище суб'єктів валютних операцій можуть встановлюватись виключно законами», а із ч. 4 ст. 3 названого Закону виключити слова «...інші нормативно-правові акти валютного законодавства...».

4. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Дисертація є завершеною науковою працею, у якій вирішується важливе для науки фінансового та валютного права завдання. Положення та висновки дисертації є змістовними та обґрунтованими. Вагомість положень в теоретичному плані полягає в тому, що в роботі визначаються організаційно-правові засади реалізації валютної політики до яких відносять: а) принципи організації та діяльності уповноважених органів у сфері регулювання валютних відносин; б) методи реалізації валютної політики, які використовують уповноважені органи у сфері регулювання валютних відносин; в) інструменти, які використовують уповноважені органи для досягнення цілей і завдань валютної політики.

Принципи організації та діяльності уповноважених органів у сфері регулювання валютних відносин складають систему, до якої включаються: а) принципи побудови системи державних органів у сфері регулювання валютних відносин, що об'єктивуються в: принципі системності державного управління та принципі єдиного органу регулювання валютних відносин; б) принципах функціонування уповноважених державою органів у сфері регулювання валютних відносин, що об'єктивуються у: принципі поєднання

внутрішньої та зовнішньої валютної політики; принципі захисту національного інтересу.

Дисертанткою було доведено, що в процесі реалізації валютної політики уповноважені державою органи найчастіше використовують два види методів реалізації валютної політики, а саме: адміністративні та економічні. До адміністративних методів реалізації валютної політики відносяться методи: а) адміністративного правовизнання; б) адміністративного дозволу; в) адміністративного примусу. Методи адміністративного правовизнання при реалізації валютної політики, як засобу забезпечення фінансової безпеки держави, об'єктивуються в: а) підтвердженні публічно-значимих станів та б) підтвердженні законності здійснюваної діяльності.

Інструментами реалізації валютної політики, авторка пропонує вважати сукупність певних операцій і механізмів, за допомогою яких центральний банк може впливати на поточні орієнтири монетарної політики, що позначається на організації валютних відносин в країні. До них відносяться: а) валютна інтервенція, б) девальвація і ревальвація національної грошової одиниці; в) управління обліковою ставкою; г) диверсифікація валютних резервів держави. Використання саме цих інструментів дає можливість оперативної й ефективно вирішувати проблеми, які пов'язані з фінансовою стабільністю держави.

5. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам визначених постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40.

Анотація дисертаційного дослідження викладена українською та англійською мовами, що відповідає вище зазначеній постанові Кабінету Міністрів України та представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їх новизни та практичної цінності.

Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності проблеми дисертації; зазначення зв'язку роботи з науковими програмами, темами; формулювання мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для виконання дисертації та нормативну базу наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де були апробовані основні положення роботи; надання відомостей щодо публікацій дисертантки за матеріалами дисертації.

Розділ 1 присвячений таким питанням як: місце економічної та фінансової безпеки у функціонуванні держави; організаційно-правове забезпечення фінансової безпеки держави; валютна політика як засіб забезпечення фінансової безпеки держави.

У Розділі 2 визначається та надається характеристика: поняттю та опису організаційно-правових засад реалізації валютної політики як засобу забезпечення економічної безпеки держави; принципам забезпечення реалізації валютної політики держави; методам та інструментам реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансової безпеки держави.

Розділ 3 висвітлює сучасну практику правового регулювання реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки в іноземних державах; розкриває проблеми правового регулювання реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки України; особлива увага приділяється розкриттю проблем реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки у воєнний час.

Висновки сформульовані дисертанткою чітко і повно розкривають поставлені в роботі завдання дослідження. Всі запозичення в роботі оформлені відповідно до встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело. Плагіат в роботі не виявлено.

Узагальнюючи вищевикладене можна зробити висновок про те, що дисертація Деменко Карини Едуардівни є завершеним дослідженням, в якому підняті та описані проблеми реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансової безпеки в Україні.

6. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації.

Принципових недоліків у дисертації Деменко Карини Едуардівни «Організаційно-правові засади реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансової безпеки держави» під час рецензування не виявлено, але є ряд зауваження:

1) У питанні 3.1. (стор. 162–189) доцільно було не лише охарактеризувати сучасну практику правового регулювання реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки в іноземних державах, але й надати рекомендації які із них на думку авторки є найбільш прийнятними для України та можуть бути імplementовані.

2) На нашу думку, серед інструментів реалізації валютної політики в Україні варто було б також серед інших розглянути такий інструмент як «економічне прогнозування» (стор. 150-154).

Вважаю за доцільне для дискусії поставити наступні запитання:

1) Ознайомившись з Вашою роботою виникає питання щодо ролі вільних економічних зон у забезпеченні фінансової безпеки та характеристикі їх як основних економічних методів її забезпечення. Чому Ви виділили та розглядали їх як один із основних економічних методів забезпечення фінансової безпеки держави?

2) У Вашій роботі при характеристиці діяльності НБУ як уповноваженого органу була здійснена характеристика його комунікації і виділена внутрішня і зовнішня комунікація. Проте залишається незрозумілим, яку роль ці види комунікацій НБУ відіграють у забезпеченні фінансової безпеки держави?

Разом з тим, визначені вище зауваження та дискусійні питання в цілому не впливають на загальне позитивне враження від роботи Деменко Карини Едуардівни.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено в 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та 1 статті у науковому виданні в Чеській Республіці та 3 тезах доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій і круглих столів.

8. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження Деменко Карини Едуардівни «Організаційно-правові засади реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансової безпеки держави» є завершеною науковою працею. За науковою новизною, актуальністю, теоретичною і практичною цінністю дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44.

РЕЦЕНЗЕНТ:

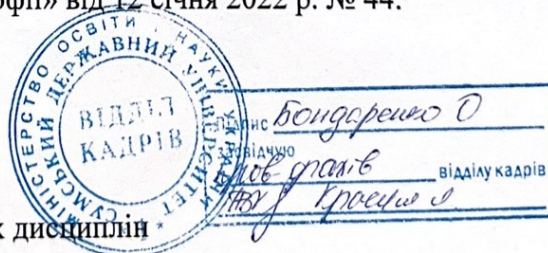
доктор юридичних наук,

доцент,

завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін

та судочинства

Сумського державного університету

[Handwritten signature]

Ольга БОНДАРЕНКО